

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Työllisyys- ja elinkeinopalveluiden siirto kuntiin on odotettu uudistus, joka tulee toteuttaa palveluiden vaikuttavuuden parantamiseksi. Lain tulisi mahdollistaa joustavat ja asiakaslähtöiset lähipalvelut.

Merkittävin heikkous esityksessä on vallan, vastuun ja rahoituksen eriyttäminen. Vaatimus yhtenäisestä työssäkäyntialueesta tekee esitetystä 20 000 henkilön työvoimakriteeristä käytännössä merkityksettömän ja luonnollisia työssäkäyntialueita rikkovan.

Yhteistoimintavelvoite ja toiminnan arviointimenettely yhdistettynä valtioneuvoston päätösvaltaan muodostavat uuden ohjausmekanismin, joka rajoittaa tarpeettomasti kunnallista itsehallintoa. Myös valvontaan liittyvät kokonaisuudet monimutkaistuisivat vastuiden eriyttämisen seurauksena.

Järjestämisvastuu tulee olla jokaisella kunnalla. Samanaikaisesti yhteistyötä tulee tiivistää niin kuntien kuin muiden toimijoiden kesken. Näin varmistetaan joustavat ja asiakaslähtöiset palvelut sekä turvataan jokaisen kunnan mahdollisuudet edistää työllisyyttä ja elinvoimaa.

Työttömyysturvaetuuksien kompensatio korvattaisiin esityksen mukaan vain poikkileikkaustilanteen mukaisesti. Se merkitsisi, että kuntien rahoitusvastuun kehitys riippuisi jatkossa työttömyyden kehityksestä, mutta valtiolta saatava kompensatio pysyisi samana riippumatta siitä, kasvaako työllisten tai työttömien määrä. Tämä ei kannusta kuntia tehokkaaseen

toimintaan ja elinvoiman edistämiseen.

Työttömyysturvan rahoitukseen tulee luoda mekanismi, joka ottaa huomioon työllisyyteen ja työttömyyteen vaikuttavat tekijät myös jatkossa.

Rahoitusmallin tulisi olla kannustava myös hyvin matalan työllisyyden tilanteessa, jolloin työvoima ja yrityspalvelujen haasteena on enemmän yritysten työvoiman saatavuus kuin työttömyys

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Jotta uudistus saavuttaa sille asetetut tavoitteet, tulisi tehtävien resurssoinnin ja rahoituksen olla oikeasuhtaista ja siirrettävien tehtäväkokonaisuuksien asiakaslähtöisiä ja selkeitä palvelukokonaisuuksia.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Kuortaneen kunta näkee hyvänä lakiesityksen perusajatuksen työnhakijoille, yrityksille ja muille työnantajille tarjottavien palveluiden siirtämisestä pääosin kuntien vastuulle. Kunta haluaa kuitenkin nostaa esiin huolen siitä, että tehdyn esityksen mukaan tehtävää ollaan tosiasiallisesti siirtämässä suurelta osin kuntien sijaan yhteistoiminta-alueille (työllisyysalueet). Tämä ei vastaa kuntien uudistukselle asettamia toiveita ja odotuksia. Kunta voisi ehdotetun 2 luvun 2 §:n mukaan järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoima on vähintään 20.000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä on alle 20 000 henkilöä, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue. Järjestämisvastuun edellytykset on asetettu tarpeettoman korkeiksi. Edellytetty 20.000 työvoimapohja tarkoittaa käytännössä yli 40.000 asukkaan väestöpohjaa. Ehdotuksen perusteluista ei löydy palveluista lähteviä perusteita sille, miksi järjestämisvastuussa olevan tahon tulisi olla työvoimapohjaltaan näin laaja. Yhdistettynä yhtenäisen työssäkäyntialueen vaatimukseen ehdotettu lainsäädäntö edellyttää vielä huomattavasti suurempaa työvoima- ja väestöpohjaa. Työllisyysalueen perustaminen ja palveluiden järjestäminen sen toimesta saattaa myös vaarantaa lähipalveluiden toteutumisen pienissä kunnissa. Käytännössä työllisyysalueet johtaisivat uuteen hallinnolliseen tasoon kuntien ja valtion välissä.

Selkeintä olisikin, että kaikille kunnille annettaisiin järjestämisvastuumahdollisuus, jolloin kunnat

kykenisivät järjestämään työllisyyspalvelut parhaalla tavalla omaan tilanteeseensa nähden.

Esimerkiksi Kuortaneella työllisyyskysymysten osalta haasteena on pikemminkin osaavan työvoiman saanti kuin työttömyystilanne. Suuri työllisyysalue ei välttämättä toimintojensa järjestelyissä kykene vastaamaan yksittäisten kuntien työllisyyskysymyksiin liittyviin haastekohtiin yhtä hyvin kuin itse kyseinen kunta. Käytännössä kunnat voisivat kuitenkin vapaaehtoisesti sopia järjestämisvastuustaan myös yhdessä muiden kuntien kanssa, ilman ulkopuolelta tulevaa pakotetta tiettyyn työllisyyspohjaan. Myös kunnan yhteistyösuunnissa olisi enemmän valinnanvapausmahdollisuutta ilman vaadetta tietystä työvoimapohjasta ja yhtenäisestä työssäkäyntialueesta. Järjestämisvastuun ollessa kunnalla myös yhteys kunnan muihin palveluihin (esimerkiksi sivistystoimi ja elinkeinopalvelut) kyetään turvaamaan paremmin. Tällä on merkitystä myös sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistuksen jälkeisissä kunnissa, joissa edellä mainitut tehtävät korostuvat entistä enemmän.

Yhteistyön kunnan muiden toimialojen kanssa lisäksi on tärkeää huomioida yhteistyö hyvinvointialueiden kanssa, jossa työllisyyspalvelujen yhdyspinta erityisesti sosiaalipalveluihin korostuu. Kaksi uudistusta eivät saa johtaa uuden rajapinnan syntymiseen niiden kesken. Rahoitukseen liittyen esitetyn mallin heikkoutena on, etteivät järjestämisvastuu ja rahoitus ole samoissa käsissä. Lähtökohtaisesti suurimmassa osassa Suomen kuntia valta ja taloudellinen vastuu olisivat siis epäsuhtaiset.

Esityksessä ehdotetaan työ- ja elinkeinoministeriölle mahdollisuutta käynnistää alueiden yhdistämiseen tai muuttamiseen johtava neuvottelumenettely sellaisen työviranomaisen kanssa, jonka kyky järjestää työvoimapalveluja on kahden peräkkäisen vuoden aikana merkittävästi heikentynyt verrattuna muihin vastaaviin viranomaisiin. Päätöksen muutoksesta tekisi valtioneuvosto. Kuortaneen kunta pitää ehdotusta kyseenalaisena perustuslain takaaman kunnallisen itsehallinnon kannalta. Kunnan näkemyksen mukaan perustuslain 18 §:n mukainen julkisen vallan velvoite edistää työllisyyttä olisi toteuttavissa myös kunnallisen itsehallinnon kanssa yhteensopivalla tavalla.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Kuntien perustoimintojen tasolla tarkasteltaessa yritysten ja työvoiman kohtaanto sekä asiakastarpeen huomioiminen ovat keskeisiä tehtäviä. Näistä tehtävistä suoriutuakseen kunnan eri

tietojärjestelmissä oleva tietosisältö tulee tarkoituksenmukaisella tavalla olla hyödynnettävissä tieto ja neuvontapalveluitten osalta asiakaspalvelua suoritettaessa (yhden luukun periaate).

On huomioitava että työllisyyspalvelujen järjestämisen muutoksesta jo itsestään aiheutuu kunnille kustannuksia. Näiden korvaaminen täysimääräisesti valtion toimesta on tärkeää.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapolun kriteeriin voimaannolaisissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

Kuortaneen kunta pitää kuntapohjaiseen työvoimapalvelumalliin siirtymistä hyvänä. Se että toimintaa kuitenkin ollaan tosiasiallisesti siirtämässä yhteistoiminta-alueille ei vastaa kuntien uudistukselle asettamia toiveita ja odotuksia. Esitetty malli järjestämisvastuusta kaventaa kuntien toimintamahdollisuuksia. Kuntien vapaaehtoisesti työllisyyteen resursoimat panostukset saattavat esityksessä liian tiukasti määritellyn järjestämisvastuun määrittelyn myötä vähentyä, jolloin

työllisyysasteen nostamiseen liittyvät tavoitteet ovat entistä vaikeampi saavuttaa.

Järjestämisvastuun ja rahoitusvastuun erottamisella toisistaan, pyrkimyksillä mahdollisimman suuriin

alueisiin ja ylisääntelyllä ei päästä hyödyntämään uuteen malliin oleellisesti liitettyä

kuntaekosysteemiä parhaalla mahdollisella tavalla.

Luottamalla kuntien kykyyn, osaamiseen ja haluun järjestää palvelut parhaalla mahdollisella tavalla

löydetään kullekin alueelle parhaat tavat palveluiden organisointiin ja yhdyspintahaasteiden

minimointiin. Vaatimus yhdenvertaisista palveluista ohjaa jo itsessään kunnat vapaaehtoisesti

hakeutumaan yhteistyöhön niiden palveluiden kohdalla (hankinnat, maahanmuuttajien palvelut yms.), joissa tarvitaan kuntien välistä yhteistyötä.

Valtiolla on mahdollisuus varmistaa kuntien välisissä yhteistyösopimuksissa kuvattujen palvelu- ja rahoitusmallien kautta, että palvelujen yhdenvertaisuus sekä saatavuus toteutuvat ja että jokainen yksittäinenkin kunta selviää tästä kunnille tärkeästä, uudesta tehtävästä.

Kokonaisuutena tarkastellen ehdotetussa ratkaisussa ei pohjimmiltaan vaikuta olevan kyse tehtävän siirtämisestä valtiolta kuntien hoidettavaksi, vaan kuntapohjaisen alueellisen työvoimahallintotason perustaminen.

Järjestämisvastuun lähtökohtana tulisi olla mahdollisuus hyödyntää työllisyyden hoitamisessa

kuntien vastuulla jo nykyisin olevien tehtävien tuomaa lisäarvoa. Esimerkiksi koulutuksen yhteys

työvoimapalveluihin jää ehdotuksessa käytännössä vaille merkitystä. Järjestämisvastuu tulisi olla

jokaisella kunnalla ja kunnat voisivat keskenään sopia kuntalain mukaisesti siitä, kuinka ne tehtävän järjestävät.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

Valtakunnallisiin järjestelmiin tukeutuminen on kannatettavaa, sujuvan tiedonkulun sekä eri kuntien välisen yhdenmukaisuuden ja vertailtavuuden varmistamiseksi. Tällä on merkitystä myös järjestelmiin liittyvän kustannustehokkuuden kannalta.

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki erityyppisopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;

Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;

Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;

Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Salo Jaana
Kuortaneen kunta